

ПРИКАЗ КОНФЕРЕНЦИЈЕ: *ИНДУСТРИЈСКО НАСЛЕЂЕ – ПРОБЛЕМИ И МОГУЋНОСТИ ИНТЕГРАТИВНЕ ЗАШТИТЕ, ПРЕЗЕНТАЦИЈЕ И РЕВИТАЛИЗАЦИЈЕ*

Прва конференција под називом *Очување традиционалног наслеђа – Сиварно и моћуће*, организована је и одржана у Заводу за заштиту споменика културе града Београда 28. маја 2010. године. Представљала је једну од манифестација којима је Завод обележио 50 година од оснивања и рада. Замишљена је као једна у низу који ће уследити, а на којима ће бити разматране актуелне теме везане за заштиту, уређење и коришћење културне баштине, тако да је већ наредне, 2011. године успешно организована и друга по реду конференција с темом *Наслеђе и Дијалој*. Конференцију *Индустијско наслеђе – проблеми и могућности интегративне заштите, презентације и ревитализације* организовали смо као трећу 2012. године, у оквиру које су били заступљени и учесници из региона, са Архитектонског факултета Универзитета Црне Горе и из Етнографског музеја Истре из Хрватске, чиме је Конференција попримила међународни карактер.

У оквиру ових манифестација, пред великим пленумом слушалаца, учествовали су еминентни научни радници, признати стручњаци у области заштите културног наслеђа, професори, представници републичке и градске управе и цивилног сектора. Опредељење за тему индустријског наслеђа произашло је из чињенице да индустријско наслеђе Београда и Србије, које је настајало у доба индустријализације у другој половини 19. века, означавајући улазак у модерно доба, представља **материјално сведочанство културне разноврсности** ове средине и везу са европским и светским културним наслеђем. Такође, руководили смо се сазнањем да поред неповезаних и спорадичних иницијатива у Србији, па и у Београду, пракса квалитетне заштите и укључивања објеката индустријског наслеђа у савремене животне токове још није успостављена. Све је израженија претња да ће већина напуштених индустријских објеката на територији Београда, чији културно-историјски

значај углавном није на адекватан начин валоризован, бити неповратно изгубљена.

Стручној јавности позната је чињеница да је 2007. године у Београду одржана **Међународна конференција Реке и индустријско наслеђе – могућности реактивације највише индустријских објеката у Србији: изазови и праксе**, као део званичног програма манифестације Дани европске баштине 2007, са идејом да се подстакне одговорнији однос стручне и свеколике јавности према индустријском наслеђу.

У оквиру програма конференције **Индустријско наслеђе – проблеми и могућности интегративне заштите, презентације и ревитализације** презентовани су радови различити по теми, студиозни у приступу и процени могућности рехабилитације и подстицајни за друштвено одрживу заштиту, по установљеним тематским блоковима:

Блок 1

ВАЛОРИЗАЦИЈА – РЕХАБИЛИТАЦИЈА

Модератор: проф. др Нађа Куршовић Фолић, дил. инж. арх.

- **Популарност индустријског наслеђа – добро или лоше**
Нађа Куршовић Фолић, Аница Туђеџић
- **Архитектура индустријских објеката у Србији – проблеми истраживања и вредновања**
Александар Кадијевић
- **Друга индустријска револуција: индустрија у доба баштине**
Милан Појадић
- **Нематеријална индустријска баштина**
Тамара Николић Ђерић
- **Процеси као основ рехабилитације индустријског наслеђа**
Тамара Тасић

- **Валоризација и потенцијали ревитализације индустријских објеката у Црној Гори**
Владимир Бојковић, Славица Стаматовић Вучковић, Косара Кујунџић
- **Државна штампарија архитектке Драгише Брашована: значај архивских и хемеротечких извора за афирмацију и очување индустријског наслеђа**
Александра Илијевски

Блок 2

МОГУЋНОСТИ РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ I

Модератор: мр Марина Ђурђевић, дил. историчар уметности

- **Рехабилитација Ливнице „Пантелић“ у контексту урбане обнове Старог језгра Земуна**
Милица Грозданић, Саша Михајлов
- **Испитивање могућности презентације и савременог коришћења уметничке ливнице „Скулптура“ у Београду**
Мирјана Ројтер Блајковић, Марко Николић
- **Реактивација Старе индустријске зоне Панчева – проблеми и могућности**
Јасмина Вујовић
- **Трушница у Кремнима, Србија између индустријског и културног наслеђа**
Михаило Тимошијевић
- **Индустријско наслеђе и технички музеји**
Рифаил Куленовић

Блок 3

МОГУЋНОСТИ РЕХАБИЛИТАЦИЈЕ II

Модератор: мр Рифаил Куленовић, дил. археолог

- **Фабрика прецизне механике у Београду као пример девастираног индустријског наслеђа**
Владана Пушник

- **Мрежа канала у Бачкој са старим бродским преводницама – велики туристички и развојни потенцијал**
Светлана Бакић
- **Инструменти интегративне заштите железничких станица у Србији**
Драгица Јовановић, Светлана Ристић
- **Реактивирање индустријског наслеђа: од ресурса до урбаног проблема**
Никола Самарџић, Харис Дајч
- **Девастиране локације индустријског наслеђа: анализа фактора који утичу на процес ревитализације**
Милутићин Миљуш, Милица Вујошевић

Блок 4

СТУДИЈА ПРИМЕРА: СЕЊСКИ РУДНИК

Модератор: Александра Фуљоси, дипл. инж. арх.

- **Пилот-пројекат очувања и рехабилитације Сењског Рудника – техничка подршка**
Неда Кнежевић
- **Парк индустријског наслеђа Сењски Рудник**
*Михаило Тимоњијевић,
Мирослава Пејировић Балубџић*
- **Сењски Рудник и Равна Река**
Марко Омчикус

Завод за заштиту споменика културе припремио је и након Конференције 2012. године издао дигитални Зборник радова. Издање су омогућили Град Београд, Градска управа, Секретаријат за културу.

На основу излагања, на Конференцији је закључено да ревитализација индустријског наслеђа представља **комплексан процес**, чије квалитетно спровођење подразумева укључивање стручњака различитих профила и примену метода различитих научних дисциплина. Истраживање, идентификовање, документовање и валоризација културно-историјског значаја, као и одређивање адекватних видова заштите – представљају прве кораке у процесу рехабилитације индустријског наслеђа. Одређивање нових намена мора се темељити на познавању потреба и разлога оживљавања објеката, а сама пренамена не сме да разори њихов идентитет, структуру и целовитост.

Посебно је наглашено да искуства и добри примери европске праксе показују да се пројекти квалитетне рехабилитације индустријског наслеђа заснивају на **међусекторским партнерствима** и да њихова успешна реализација захтева укључивање и сарадњу **јавног, приватног и цивилног сектора**, као и да је неопходна подршка државне управе на свим нивоима власти.

Индустријско наслеђе може имати бројне и различите функције и намене. Његова улога у развоју заједнице зависиће од потреба и приоритета њених представника, као и њихове одлуке о томе која намена ће на најбољи начин допринети задовољавању тих потреба и остваривању заједничке користи.

Примери из развијених земљама указују на то да пројекти усмерени на ревитализацију индустријског наслеђа доприносе **заштити и одрживости животне средине**. Концепт рехабилитације и поновне употребе напуштених објеката усвојен је као општеприхваћен модел који испуњавања основну мисију сектора културе у области наслеђа. Он подразумева да се зграда/комплекс, који представља споменик културе, на адекватан начин штити и ревитализује.

Посебно је истакнуто да индустријско наслеђе може и треба да представља и значајан туристички потенцијал. Развој културног туризма доприноси остваривању **економске одрживости** у процесу рехабилитације наслеђа и један је од инструмената за квалитетну ревитализацију и коришћење потенцијала индустријског наслеђа.

Конференција је расветлила нека питања и проблеме везане за процес рехабилитације индустријског наслеђа. Указала је на помаке које су установе заштите, упркос свим тешкоћама, учиниле у овој области. Очекујемо да ће одједи са ове конференције имати утицај на **подизање нивоа свести** о значају индустријског наслеђа и **одговорности**, коју сви имамо према његовој заштити, као и према потребама и могућностима за његово укључивање у савремене токове живота.

Мр Милица Грозданић,
архитекта

Завод за заштиту споменика културе града Београда
milica.grozdanic@beogradskonasledje.rs